

Text introductori

La gestió turística dels Districtes

Jordi Moll

El fenomen turístic té una tendència natural a la concentració espacial. Aquesta concentració espacial de l'activitat turística a la ciutat de Barcelona va ser abordada àmpliament al Pla Estratègic 2010-2015. Tant a la fase d'anàlisi i diagnosi, com a la fase de les estratègies i propostes, quedava clar el desigual repartiment de l'activitat turística als 10 districtes de la ciutat. En aquest sentit, el mateix pla es qüestionava el sostre i ritme de creixement d'uns districtes i la manca total de relació amb l'activitat turística d'altres. Per aquest motiu, l'estratègia turística definida destacava entre d'altres aspectes:

- Potenciar els barris com a objecte i subjecte turístic, seguint els principis del nou model turístic.
- Aconseguir que els districtes incorporin el vector turístic en la seva dinàmica político-organitzativa.
- Afavorir el repartiment equitatiu dels efectes econòmics i socials del turisme al conjunt de la població.
- Procurar el reequilibri territorial de l'activitat turística.
- Afavorir la descongestió dels espais més saturats pel turisme.
- Introduir nous relats i visions més plurals de Barcelona a fi de crear una representació més integral de la realitat de la ciutat.

Tenint en consideració aquest elements estratègics es va considerar adient posar en marxa un programa d'actuació, el número 2. Programa Barris i Districtes, amb la visió de treballar en el territori i pel territori. Aquest programa tenia un doble objectiu: impulsar la creació d'activitat turística als barris; i treballar en l'àmbit de la gestió i planificació turística a nivell de Districtes, aconseguint que el turisme s'incorpori en la dinàmica político-organitzativa dels mateixos. Així doncs, es van definir dues línies d'actuació, la 0201 La Barcelona dels barris i la 0202 Planificació i gestió del turisme.

La Barcelona dels barris

El foment de l'activitat turística als barris i districtes de la ciutat impulsant els recursos propis de cada territori com el patrimoni, comerços, mercats, equipaments i activitats d'oci i restauració, ha avançat considerablement des del 2010, any en que es va aprovar el Pla Estratègic de Turisme 2015.

La relació d'accions que s'han desenvolupat en els darrers anys a nivell de districtes i barris és molt àmplia i diversa. Sense ànim de fer una relació exhaustiva, i per tal de posar de relleu els esforços dels equips que treballen directament al territori, recollim algunes de les principals accions dutes a terme.

En primer lloc, s'ha treballat amb eixos i associacions comercials, mercats, restauradors, artesans i altres associacions en projectes com els Plans de Comerç de Districte, Barceloneta Cuina, Tast de Sarrià, Hotels amb D.O, Sarrià Districte del Coneixement, Mercat de Mercats, A vista d'Hotel (setmana terrasses), Pinxo-Panxo (Ruta de la tapa Nou Barris, etc.). En la mateixa línia, s'han creat algunes "marques territorials" com Forum District i Poblenou Urban District amb certa notorietat i s'han fet accions de formació, capacitació i empenedoria en el marc de programes de Barcelona Activa com el programa Futurisme als barris.

Paral·lelament, també s'han identificat nous recursos turístics i es va crear una base de dades dels Punt d'Interès Turístic de la ciutat. S'ha fet promoció d'aquests punts d'interès turístics i de productes de barris amb eines com el Nou mapa turístic i campanyes com Descobreix les 10 Barcelones i s'han creat diferents suports d'informació com mapes i rutes.

Durant aquests darrers anys s'ha realitzat un esforç important amb la senyalització turística vertical orientativa per a vianants a la ciutat, així com la disposició d'informacions i senyals interpretatives de nombrosos punts d'interès turístic. S'han creat itineraris als barris com per exemple les rutes turístiques de Sarrià St. Gervasi, Itinerari Comerços Singulars, Itinerari Jardins Parcs i Vies d'Aigua, Itinerari Nucli Antic, Itinerari Patrimoni Industrial i Arquitectònic, etc.

Finalment, cal destacar que s'han creat, rehabilitat i promocionat nous atractius com el Castell de Torre Baró, el Mirador del Turó de la Rovira, la pl. De les Glòries, Els Nous Encants, els Pavellons Güell de Gaudí, el Palau Güell, etc. amb una clara aposta: posar en valor i fomentar el seu ús tant pels visitants com pels residents. A més, s'han fomentat les experiències de visita amb campanyes de "fer turisme al barri" dels barcelonins amb campanyes i abonaments com Gaudir Més i Barcelona Lovers.

Tot i això, sent crítics amb la finalitat de millorar de cara al futur i esdevenir referents, segur que s'haurien pogut desenvolupar accions més enllà de la creació i promoció de

productes enfocats al consum turístic. Accions en àmbits com l'ocupació laboral de proximitat en el sector turístic, el consum de proximitat als barris, així com afavorir la despesa de proximitat dels establiments turístics, no s'han desenvolupat o visibilitzat.

Planificació i gestió del turisme (barris i districtes)

Sobre el fenomen de desconcentració s'ha discutit molt, i s'han realitzat accions i polítiques de diversa consideració. En totes elles existeix un element comú, la necessitat de planificar, controlar i gestionar millor els efectes de l'activitat turística que afecten al territori. En el cas de Barcelona, la política de desconcentració del centre històric amb problemes concrets de massificació i l'aspiració de reequilibrar el territori portant activitat turística als barris i districtes perifèrics, va promoure una mesura estrella, l'elaboració dels Plans de Turisme de Districtes.

Després de mesos de treball amb una alta implicació dels equips del districte i amb una alta participació dels agents territorials, el 20 de desembre 2013, es va presentar al Consell Plenari la Mesura de Govern "Desconcentració territorial de l'activitat Turística Plans de Turisme de Districte". Aquesta mesura posava de relleu que:

- L'activitat turística és transversal.
- Cada districte és singular i el pla havia de respondre a aquesta singularitat. La diversitat existent entre els perfils turístics dels districtes fa necessari que en cada cas es posi un accent diferent.
- El pla de turisme havia de ser elaborat per l'equip de gestió de cada districte i a partir de la seva experiència i coneixement del territori. Era fonamental que els districtes assumissin també responsabilitats en matèria turística.
- Calia comptar amb l'opinió de persones rellevants de la comunitat.
- L'elaboració dels plans havia de garantir la seva integració en una única estratègia turística de ciutat alhora que permetia el plantejament de programes i accions propis de cada districte.
- Es pretenia configurar un nou mapa turístic de Barcelona on els barris generin el seu propi relat per tal de mostrar la seva identitat i obtenir un millor posicionament en el mapa simbòlic de la destinació Barcelona.

Com a resultat final dels Plans de Districte, el conjunt d'accions proposades és pròpia del districte, però és evident que en aquestes mesures s'havia de coordinar i garantir una coherència global de ciutat. Així doncs, les 54 actuacions van ser agrupades en 6 programes amb actuacions que afectaven al conjunt dels districtes, les denominades accions transversals; i d'altres específiques de cada districte en tant que desenvolupen aspectes concrets del seu Pla de districte. El conjunt de programes i actuacions era:

1. INFORMACIÓ I DIFUSIÓ. Amb l'objectiu d'impulsar accions per donar a conèixer els barris i districtes des d'una perspectiva turística i accions com la Declinació Marca Barcelona, Mapa turístic, Agenda Turística, Apps, Web bcn/cat, Senyalització turística, Informació xarxa transport públic, Espais informació / interpretació per a visitants.

2. DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT TURÍSTICA. Amb l'objectiu de posar en valor els atractius i recursos potencials del territori, afavorint el desenvolupament i creació de producte turístic i accions com Història i memòria, i accions com Cultura popular, Patrimoni arquitectònic, Patrimoni industrial, Innovació, creativitat, disseny, Música i arts escèniques, Patrimoni natural- Parcs i Jardins, Comerç, Gastronomia, Destinació Esportiva, Espais per a actes i esdeveniments, Turisme familiar i d'oci, Cinema, Projectes entre districtes.

3. PROJECTES TERRITORIALS ESTRATÈGICS. Amb l'objectiu d'incorporar la vessant turística en els projectes clau per a la desconcentració, i actuacions com Node Glòries, La Sagrera, Sant Pau, recinte modernista, Sant Pau del Camp, Paral·lel, Rambla, Platges de Barcelona, Fòrum, Park Güell, Montjuïc, Sarrià, Districte de coneixement, Collserola/Tibidabo, Tres Turons, Horta-Guinardó, el relat del territori, Eix Cívic Passeig de Sant Joan, Node Passeig Gràcia, Eix Meridiana Can Dragó (Nova Barcelona - Nou Barris), El Born.

4. ORDENACIÓ I REGULACIÓ. Amb l'objectiu d'establir les normatives per tal de minimitzar els efectes de l'activitat turística i vetllar pel seu compliment i accions com Plans d'Usos, Inspecció i control d'allotjaments turístics, Regulació de botigues souvenirs, Mobilitat Turística.

5. FOMENT ACTIVITAT ECONÒMICA. Amb l'objectiu de fomentar l'activitat turística com a generadora d'activitat econòmica i ocupació i accions com Atracció d'inversions, Foment de l'emprenedoria.

6. GESTIÓ TURÍSTICA. Amb l'objectiu de potenciar les estructures administratives necessàries i actuacions com Ponència Turisme i ciutat, Grup de Treball Implementació Plans de Turisme, Taules coresponsabilitat, Gestió turística del Districte, Taules de coordinació amb operadors i agents turístics, Comissions de participació ciutadana, Formació per a tècnics de districte, Sensibilització i conciliació.

Evidentment que aquesta ambició i amplitud dels plans de turisme de districte va col·locar el turisme al centre de moltes decisions que es prenen a nivell de districte i van promoure al turisme a ser un element notori a les taules de gestió de l'Ajuntament.

L'aprovació dels plans de Turisme de districtes, com a eina de planificació i desenvolupament ha estat una peça important del desenvolupament turístic de Barcelona i ha generat una dinàmica de treball diferent, com per exemple la constitució i seguiments dels grups d'implementació dels Plans de Turisme de Districte, l'elaboració

d'un sistema de seguiment del grau de progrés, així com la identificació de recursos turístics als barris. A més, en el decurs del temps s'han establert els mecanismes de coordinació entre els diversos tècnics i responsables de cada districte mitjançant reunions periòdiques de coordinació entre el sector i els districtes, així com la celebració de jornades de treball i de formació en temes de turisme.

Ara bé, més enllà dels Plans de turisme de districte, a dia d'avui, el turisme està introduït com un element més en les estructures de planificació dels districtes, està garantida la presència del turisme en els diversos contextos i marcs de presa de decisions del districte, i les funcions i responsabilitats relacionades amb turisme compten als districtes amb la figura de responsable tècnic en turisme. El turisme ha participat i participa en els diversos plans que s'elaboren en l'àmbit dels districtes com per exemple als PAD, Plans de barris, plans especials d'usos o d'ordenació, control i inspecció de les activitats turístiques, etc.

Consideracions finals

Com a conclusions podem afirmar que el desenvolupament turístic de barris i districtes ha estat molt important. Les actuacions en matèria turística del programa de 02. Barris i Districtes del Pla Estratègic 2015 que s'han realitzat han estat nombroses. Aquest programa ha centrat moltes actuacions desenvolupades durant el temps de vigència del passat pla estratègic. Per una banda, s'observa que s'ha treballat molt en la promoció i creació de productes de caràcter local, barris i districtes, i per l'altra s'ha planificat i gestionat el turisme a escala de barris i districtes.

Conseqüentment, els barris i districtes han estat la línia de treball més destacable del Pla Estratègic 2015 en el seu àmbit de la destinació Barcelona i dels temes territorials. I la Mesura de Desconcentració territorial de l'activitat Turística Plans de Turisme de Districte, la principal actuació.

Cadascun dels plans donen resposta a moltes de les necessitats de cada territori, a la vegada que creen un paraigües molt ampli per a la implementació d'actuacions als districtes.

No obstant això, després d'aquest temps continuem veient una alta concentració de l'oferta d'allotjament turístic als districtes centrals. Val a dir, que aquesta concentració en termes relatius encara era més accentuada abans. El creixement continuat del nombre de turistes i l'aparició de nous fenòmens turístics com els HUTs, altres tipologies d'allotjament, economia col·laborativa, etc. han pogut influir en la situació actual.

Ara bé, hem d'assenyalar que certes zones de la ciutat continuen amb un alt grau de dependència d'activitats, com per exemple el comerç i la restauració (eixos com el Passeig de Gràcia serien molt diferents sense el turisme), i també determinats

equipaments culturals, ja que els ingressos del turisme en sentit ampli constitueixen la seva base de finançament.

L'activitat turística continua provocant situacions puntuals de massificació i externalitats, fet que se sol traduir en malestars veïnals, problemes de convivència turista/resident i, fins i tot, rebuig i incomprensió de l'activitat turística per una part dels residents.

Qüestions a debat

- Quin rol poden jugar els districtes en la configuració de la destinació Barcelona?
- Creieu que cal un tractament diferenciat entre els districtes amb més visitants dels menys visitats? Quins podrien ser els aspectes compartits i quins els diferencials?
- Quin és el futur dels Plans de Turisme de districte? S'hauria de fer més èmfasi en la promoció i generació de productes o també incidir en la gestió dels efectes de l'activitat turística?
- Què s'hauria de fer perquè el turisme contribuís al benestar econòmic i social dels residents dels districtes?
- Quines polítiques, instruments i mecanismes podrien reduir la confrontació existent en alguns barris entre visitants i residents?
- Quines mesures s'haurien d'aplicar per que els districtes afrontin amb garanties el futur turístic que ens imaginem?

L'objectiu del Grup de treball dels Districtes rau en obrir un espai de diàleg i reflexió sobre l'oportunitat que suposa pels districtes el turisme, i de quina manera s'ha de continuar planificant i gestionant les activitats als districtes i barris de la ciutat.